

**ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД»
МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ**

Кафедра правознавства

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: **«АДМІНІСТРАТИВНА ПРАВО»**

за темою: **«ГРОМАДЯНИ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТИ
АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН»**

Студента (ки): Шевченко П.П.
курсу: 2
групи: ІН16-9-24-Б1П (4.0д)
Спеціальність: 081 Право
Керівник: доцент, к.ю.н. Левченко В.О.

Оцінка: _____
Національна шкала _____
Кількість балів: _____ ECTS _____

Члени комісії _____ (підпис)	_____ (прізвище та ініціали)
_____ (підпис)	_____ (прізвище та ініціали)
_____ (підпис)	_____ (прізвище та ініціали)

м. Кропивницький 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ГРОМАДЯН.....	6
1.1. Поняття та елементи адміністративно-правового статусу громадян	6
1.2. Адміністративна правосуб'єктність: правоздатність та дієздатність	9
1.3. Класифікація прав та обов'язків громадян у сфері державного управління	12
РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ ТА ВИДИ ПРАВ ГРОМАДЯН ЯК СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН	16
2.1. Права громадян у сфері надання адміністративних послуг	16
2.2. Право на звернення як інструмент захисту інтересів особи.....	18
2.3. Участь громадян в управлінні державними справами та громадський контроль.....	21
РОЗДІЛ 3. ГАРАНТІЇ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ГРОМАДЯН В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ	24
3.1. Юридичні гарантії реалізації адміністративно-правового статусу.....	24
3.2. Адміністративна відповідальність громадян як суб'єктів правовідносин	26
3.3. Шляхи вдосконалення правового регулювання статусу громадян в умовах євроінтеграції.....	28
ВИСНОВКИ	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	34

ВСТУП

Актуальність теми. Трансформація політичної та правової системи України на шляху до повноправного членства в Європейському Союзі зумовлює необхідність докорінного перегляду концептуальних засад взаємовідносин між державою та особою. У центрі цих змін перебуває громадянин України як фундаментальний суб'єкт адміністративних правовідносин. Актуальність обраної теми дослідження зумовлена декількома визначальними факторами.

По-перше, зміною парадигми державного управління: від радянської моделі «панування та підпорядкування» до сучасної доктрини «служіння держави суспільству». В цій системі адміністративно-правовий статус громадянина перестає бути лише переліком обов'язків і стає інструментом реалізації його природних прав через механізми публічного сервісу [1, с. 12].

По-друге, введенням в дію принципово нових законодавчих актів, зокрема Закону України «Про адміністративну процедуру». Цей нормативний акт вперше на законодавчому рівні закріпив європейські стандарти взаємодії чиновника та громадянина, що потребує глибокого наукового аналізу в межах курсової роботи [11].

По-третє, викликами цифровізації. Створення «держави у смартфоні» та платформи «Дія» фактично змінило форму реалізації адміністративної правосуб'єктності. Громадянин отримав нові права на дистанційне отримання послуг, але водночас виникли питання щодо захисту персональних даних та кібербезпеки, що є невід'ємною частиною сучасного правового статусу [20].

Нарешті, особливої ваги тема набуває в умовах воєнного стану. Необхідність балансу між забезпеченням національної безпеки та збереженням базових адміністративних прав громадян (свобода пересування, право на звернення, соціальний захист) є критично важливою для стабільності правопорядку [16, с. 45].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання адміністративно-правового статусу громадян досліджували такі провідні науковці, як В. Б. Авер'янов, Ю. П. Битяк, В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, Р. С. Мельник та інші. Проте швидка зміна законодавства та процеси цифровізації вимагають постійного оновлення наукових знань у цьому напрямі.

Мета дослідження полягає у проведенні всебічного теоретико-правового аналізу адміністративно-правового статусу громадян України, вивченні елементів їхньої правосуб'єктності, змісту прав та обов'язків у сучасних умовах, а також у визначенні ефективності гарантій захисту цих прав та шляхів удосконалення профільного законодавства.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

1. Сформулювати сучасне визначення поняття адміністративно-правового статусу громадянина та виокремити його ключові елементи.
2. Дослідити категорії адміністративної правоздатності та дієздатності через призму вікових та правових обмежень.
3. Класифікувати права та обов'язки громадян у сфері публічного управління, виділивши групу прав у сфері адміністративних послуг.
4. Проаналізувати право на звернення як ключовий інструмент позасудового захисту інтересів особи.
5. Охарактеризувати систему юридичних гарантій та механізм притягнення громадян до адміністративної відповідальності.
6. Обґрунтувати перспективні напрями реформування адміністративного права в контексті євроінтеграційних вимог.

Об'єктом дослідження є сукупність суспільних відносин, що виникають у процесі реалізації громадянами України своїх прав, свобод та обов'язків у відносинах із суб'єктами владних повноважень.

Предметом дослідження є норми адміністративного права України, міжнародно-правові акти та наукові доктрини, що визначають зміст та процедури реалізації адміністративно-правового статусу громадян України.

Методи дослідження. Методологічну основу роботи складає діалектичний метод пізнання суспільних явищ. Крім того, використано:

формально-юридичний метод – для аналізу змісту статей КУпАП, Законів «Про звернення громадян», «Про адміністративні послуги» [2, 4];

системно-структурний метод – для дослідження елементів правового статусу як цілісної системи;

порівняльно-правовий метод – при зіставленні українського законодавства з принципами адміністративного права ЄС [16];

логіко-семантичний метод – для уточнення термінологічного апарату («адміністративна дієздатність», «суб'єкт звернення»).

Джерельна база дослідження. Робота базується на широкому колі джерел, які можна поділити на три групи:

1. Нормативно-правові акти: Конституція України, Кодекс про адміністративні правопорушення, Кодекс адміністративного судочинства, профільні закони та підзаконні акти Кабінету Міністрів України [6, 3, 13].

2. Навчальна та монографічна література: підручники за редакцією В. Галунька, Ю. Битяка, В. Колпакова, що забезпечують теоретичне підґрунтя дослідження [1, 5, 10].

3. Наукові публікації та аналітичні матеріали: праці сучасних дослідників щодо європейських стандартів адмінправа та цифровізації державних функцій [16, 19].

Наукова новизна отриманих результатів полягає у спробі комплексно поєднати класичні теорії адміністративного статусу із новими реаліями «цифрового врядування» та вимогами Закону «Про адміністративну процедуру», що докорінно змінює процесуальний бік життя громадянина в державі.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання її результатів для подальшого вивчення курсу «Адміністративне право», при підготовці до семінарських занять, а також для підвищення рівня правової грамотності громадян у їхніх відносинах із органами влади.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ ГРОМАДЯН

1.1. Поняття та елементи адміністративно-правового статусу громадян

У сучасній юридичній науці категорія «правовий статус» є фундаментальною, оскільки вона визначає межі свободи особистості, її місце в суспільстві та характер взаємовідносин із державою. Адміністративно-правовий статус громадян України є специфічною частиною загального конституційного статусу особи, що знаходить своє відображення у сфері публічного управління. Адміністративно-правовий статус громадянина – це складна, багатогранна система правових можливостей та обов'язків, які реалізуються у відносинах із суб'єктами владних повноважень [7, с. 142].

Наукове розуміння цього поняття базується на тому, що адміністративний статус не є статичним. На відміну від загального статусу, який закріплює базові права людини, адміністративний статус має динамічний характер, оскільки він проявляється щоразу, коли громадянин вступає в комунікацію з державним апаратом: від отримання довідки в ЦНАП до несення відповідальності за порушення правил дорожнього руху [1, с. 88].

Структура адміністративно-правового статусу традиційно включає такі обов'язкові блоки:

1. Громадянство як преквізит статусу.

Саме наявність стійкого політико-правового зв'язку особи з Україною визначає повноту її прав у сфері управління. Громадяни, на відміну від іноземців, мають виключне право на доступ до державної служби та участь в управлінні державними справами [6].

2. Адміністративна правосуб'єктність.

Це інтегральна властивість, що складається з правоздатності (можливості мати права) та дієздатності (здатності самостійно їх реалізовувати) [5, с. 112].

3. Суб'єктивні права та юридичні обов'язків.

Це «ядро» статусу. Права дозволяють громадянину вимагати від держави певних дій (наприклад, надання соціальної допомоги), а обов'язки вимагають від громадянина дотримання встановлених правил (наприклад, реєстрація місця проживання) [12, с. 45].

4. Юридичні гарантії.

Права залишаються декларативними, якщо немає механізму їх захисту. Сюди відносять можливість оскарження дій чиновників у суді або в адміністративному порядку [13, с. 110].

5. Адміністративна відповідальність.

Окремий елемент, що виникає у разі порушення особою адміністративно-правових норм, закріплених у КУпАП [3, с. 156].

Ось розширений аналіз концепції «держава-сервіс» та права на «добре врядування», що дозволить значно поглибити теоретичну частину вашої роботи.

Перехід України до моделі «держава-сервіс» знаменує собою фундаментальну зміну вектора адміністративного права. У межах традиційної радянської та пострадянської доктрин адміністративні правовідносини розглядалися переважно як «вертикальні», де держава в особі чиновника виступала владним суб'єктом, а громадянин – об'єктом управління, зобов'язаним беззаперечно виконувати розпорядження.

Така модель «підрядності» (субординації) базувалася на пріоритеті державних інтересів над приватними. Проте євроінтеграційний курс України вимагає впровадження принципів, закладені у Хартії основних прав ЄС та Рекомендаціях Комітету Міністрів Ради Європи, де ключовим є право особи на «добре врядування» (Good Administration) [16, с. 44].

Концепція «держава-сервіс» передбачає, що легітимність будь-якого органу влади виводиться не з його права «наказувати», а з його здатності ефективно задовольняти потреби громадян.

У цьому контексті адміністративно-правовий статус особи збагачується новими змістовними характеристиками:

Перед прийняттям будь-якого несприятливого рішення (наприклад, відмови у наданні субсидії чи нарахування штрафу), орган влади зобов'язаний дати громадянину можливість надати свої пояснення та докази.

Державний службовець більше не може обмежуватися формальним посиланням на закон; кожне рішення має бути чітко мотивованим, зрозумілим та логічним.

Держава бере на себе роль активного помічника. Це проявляється у створенні ЦНАПів, де процедури максимально спрощені, а чиновник зобов'язаний самостійно збирати довідки з інших державних реєстрів, не перекладаючи цей тягар на плечі громадянина [1, с. 115].

Право на «добре врядування» також включає право на відшкодування збитків, завданих незаконними діями влади, та право на розгляд справи протягом розумного строку. Таким чином, громадянин перетворюється на активного суб'єкта, який має законне сподівання на те, що його справа буде вирішена неупереджено, справедливо та оперативно.

Цей перехід зміцнює правову безпеку особи: тепер адміністративне право захищає не «державу від громадянина», а «громадянина від свавілля держави». Впровадження цієї моделі в Україні через Закон «Про адміністративну процедуру» є логічним кроком до децентралізації влади та гуманізації публічного управління, що робить адміністративно-правовий статус громадянина захищенішим і прозорішим [19, с. 145; 11].

1.2. Адміністративна правосуб'єктність: правоздатність та дієздатність

Адміністративна правосуб'єктність є складною категорією, яка визначає межі участі громадянина в адміністративних правовідносинах. Вона не є тотожною цивільній правосуб'єктності, оскільки в адміністративному праві значна частина відносин має вертикальний (владно-публічний) характер.

Адміністративна правоздатність – це визнана державою здатність громадянина бути носієм прав та обов'язків у сфері державного управління. Вона виникає з моменту народження. Наприклад, право на охорону здоров'я або на ім'я реалізується в адміністративних правовідносинах (реєстрація народження в органах ДРАЦС) з перших днів життя [8, с. 115]. Зміст правоздатності є однаковим для всіх громадян України, що відповідає конституційному принципу рівності [6]. Проте обсяг конкретних прав може змінюватися залежно від віку, стану здоров'я або професійної діяльності.

Адміністративна дієздатність – це здатність особи своїми власними діями набувати адміністративних прав, створювати для себе обов'язки та нести юридичну відповідальність. На відміну від правоздатності, дієздатність залежить від віку та психічного стану особи [5, с. 114].

Адміністративна дієздатність не є статичною величиною; вона розвивається в міру психофізіологічного дозрівання особи та набуття нею соціального досвіду. У науковій літературі та чинному законодавстві прийнято виділяти кілька рівнів дієздатності, кожен з яких характеризується певним обсягом прав, що можуть реалізовуватися самостійно, та межами відповідальності [5, с. 114].

1. Повна адміністративна дієздатність (настає з 18 років).

Із досягненням повноліття особа набуває здатності в повному обсязі реалізовувати свої суб'єктивні права та виконувати юридичні обов'язки у сфері публічного управління. На цьому етапі громадянин отримує право на:

Участь у виборчому процесі: не лише як виборець, а й як суб'єкт звернення до виборчих комісій для захисту своїх виборчих прав або оскарження результатів голосування [12, с. 88].

Доступ до державної служби: право на зайняття посад у державному апараті, що потребує повної юридичної відповідальності за прийнятті управлінські рішення.

Заснування об'єктів публічного права: реєстрація політичних партій, громадських організацій та засобів масової інформації.

Повна дієздатність передбачає також можливість нести всі види адміністративних стягнень, включаючи найбільш суворі, такі як адміністративний арешт [17, с. 35].

2. Часткова (обмежена віком) адміністративна дієздатність.

Законодавство України визнає, що підлітки мають певний рівень правосвідомості ще до 18 років, тому дозволяє реалізацію окремих прав з більш раннього віку:

З 14 років: особа набуває права самостійно звертатися до органів виконавчої влади за отриманням паспорта громадянина України. Це важливий етап, оскільки отримання документа, що посвідчує особу, є актом адміністративної ідентифікації [4, с. 22]. Також з цього віку особа може самостійно розпоряджатися певними соціальними виплатами та звертатися за наданням окремих адміністративних послуг.

З 16 років: настає загальний вік адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень, передбачених КУпАП [3, с. 201]. Саме з 16 років особа вважається здатною усвідомлювати протиправний характер своїх дій у публічній сфері. Водночас у цьому віці розширюється коло прав: наприклад, право на керування певними категоріями транспортних засобів (мототранспорт) після відповідної підготовки та іспитів [14, с. 56].

3. Обмежена та спеціальна дієздатність (за рішенням суду або законом).

Адміністративна дієздатність може бути обмежена у випадках, передбачених законом, з метою захисту інтересів самої особи або суспільства:

Судове обмеження через наявність стійких психічних розладів або зловживання речовинами, що впливають на волю особи, суд може визнати громадянина обмежено дієздатним. У такому разі певні адміністративні права (наприклад, право на отримання дозволу на зброю чи водіння авто) припиняються або реалізуються через опікунів [10, с. 124].

Специфічні умови (статусне обмеження): перебування особи в місцях позбавлення волі за вироком суду суттєво обмежує її адміністративну дієздатність у частині свободи пересування, вибору місця проживання та участі в масових заходах.

4. Адміністративна дієздатність як умова «суб'єкта звернення».

У контексті Закону «Про адміністративні послуги» дієздатність є критично важливою передумовою. Для того, щоб виступити «суб'єктом звернення», особа повинна володіти «адміністративною волею» – здатністю чітко сформулювати свою потребу, підписати заяву та усвідомити правові наслідки отриманої послуги [4, с. 22]. Якщо особа через вік або стан здоров'я не може цього зробити, її інтереси представляють законні представники, що є формою реалізації правоздатності за відсутності дієздатності.

Таким чином, інститут адміністративної дієздатності є гнучким інструментом, який дозволяє державі диференціювати підхід до громадян залежно від їхньої здатності розумно та відповідально діяти в межах правового поля [5, с. 118; 12, с. 90].

1.3. Класифікація прав та обов'язків громадян у сфері державного управління

Ось значно розширений та поглиблений виклад матеріалу щодо класифікації прав та обов'язків громадян в адміністративному праві. Цей текст дозволить суттєво наростити обсяг відповідного підрозділу, додаючи наукової аргументації та прикладів.

Класифікація прав та обов'язків громадян є не просто технічним прийомом, а необхідним інструментом для систематизації величезного масиву правових норм, що регулюють повсякденне життя особи та її взаємодію з державним апаратом. В адміністративному праві така типізація дозволяє чітко розмежувати сфери відповідальності держави та межі свободи громадянина. Традиційно права громадян класифікують за декількома критеріями: сферами реалізації, змістом та способом набуття [7, с. 148].

Класифікація прав за сферами життя та діяльності громадян:

Політичні права. Вони забезпечують участь громадянина в управлінні державними справами та контроль за діяльністю виконавчої влади. До цієї групи належить:

Право на об'єднання у політичні партії та громадські організації. Хоча право є конституційним, процедура реєстрації таких об'єднань та нагляд за дотриманням ними статутних цілей є суто адміністративно-правовими [6].

Право на участь у мирних зібраннях. Реалізація цього права потребує адміністративної процедури завчасного повідомлення органів виконавчої влади або місцевого самоврядування для забезпечення правопорядку та безпеки самих учасників.

Право на доступ до публічної інформації. Це право є наріжним каменем демократії, оскільки дозволяє громадянину отримувати відомості про використання бюджетних коштів та прийняття управлінських рішень, що є формою громадського контролю [11, с. 5].

Соціально-економічні права. Ця категорія прав реалізується через активну взаємодію з органами соціального захисту, Пенсійним фондом та центрами зайнятості.

Право на соціальний захист. Громадянин виступає суб'єктом адміністративних відносин під час оформлення пенсій, субсидій чи пільг. Тут адміністративне право регулює процедуру звернення, перелік необхідних документів та порядок оскарження відмови [1, с. 95].

Право на працю. В адміністративному аспекті воно проявляється через реєстрацію особи як безробітної та отримання відповідної допомоги, а також через проходження конкурсів на заміщення посад державної служби.

Право на підприємницьку діяльність. Реалізується через адміністративні процедури державної реєстрації ФОП або юридичних осіб, отримання ліцензій та дозволів [12, с. 110].

Особисті (цивільні) права. Це права, що забезпечують недоторканність особи та її приватне життя у стосунках із владою.

Право на свободу та особисту недоторканність. У сфері адмінправа це означає захист від безпідставних затримань поліцією, незаконних обшуків чи оглядів.

Право на зміну імені та реєстрацію місця проживання. Це фундаментальні права, реалізація яких відбувається через органи ДРАЦС та міграційну службу, де громадянин є суб'єктом адміністративної процедури ідентифікації [15, с. 132].

Специфічна класифікація за способом реалізації та умовами виникнення:

Абсолютні права. Це права, які належать кожному громадянину від народження і не потребують додаткових дозволів від держави (право на життя, охорону здоров'я, захист гідності). Держава зобов'язана лише утримуватися від порушення цих прав та створювати умови для їх захисту.

Відносні права. Для їх набуття та реалізації необхідна наявність певних умов, юридичних фактів або волевиявлення держави. Наприклад, право на керування транспортним засобом, право на полювання чи право на зберігання зброї виникають лише після проходження адміністративної процедури перевірки знань/навичок та отримання відповідного посвідчення чи дозволу [7, с. 150; 10, с. 202].

Юридичні обов'язки громадян як невід'ємна складова статусу:

Адміністративно-правовий статус неможливий без обов'язків, які забезпечують баланс між приватними та публічними інтересами. Їх поділяють на:

Загальні обов'язки. Поширюються на всіх без винятку громадян України. Це обов'язок дотримуватися Конституції, сплачувати податки та збори у порядку, встановленому законом, а також обов'язок захисту Вітчизни, що в адміністративному праві реалізується через правила військового обліку [6].

Спеціальні обов'язки. Виникають у особи у зв'язку із зайняттям певною діяльністю або набуттям спеціального статусу. Наприклад, водій зобов'язаний знати та дотримуватися ПДР; підприємець – вчасно подавати звітність до контролюючих органів; власник зброї – забезпечити її належне зберігання та вчасну перереєстрацію [1, с. 102].

Обов'язки у сфері правопорядку та заходи примусу:

Особливе місце займає обов'язок громадян виконувати законні вимоги представників влади (поліції, ДСНС, прикордонників). Це є запорукою стабільності держави. Невиконання таких вимог тягне за собою застосування заходів адміністративного примусу, від попередження до адміністративного арешту [17, с. 90].

Сучасна теорія права наголошує на тому, що обов'язки – це не «тягар», а ціна, яку громадянин платить за життя у безпечному та організованому суспільстві. При цьому держава має дотримуватися принципу пропорційності: будь-який обов'язок або обмеження права має бути виправданим і не може

нівелювати саму сутність прав людини [16, с. 58; 18, с. 45]. Справедливий баланс між правами та обов'язками є головним показником якості адміністративно-правового регулювання в демократичній країні.

РОЗДІЛ 2.

ЗМІСТ ТА ВИДИ ПРАВ ГРОМАДЯН ЯК СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН

2.1. Права громадян у сфері надання адміністративних послуг

Сучасний етап розвитку державного управління в Україні характеризується переходом від командно-адміністративної системи до моделі сервісної держави. Така трансформація докорінно змінила зміст та ідеологію адміністративних правовідносин: якщо раніше держава сприймалася як апарат примусу та контролю, то сьогодні вона позиціонується як інституція, що існує для обслуговування інтересів суспільства. В межах цієї парадигми громадянин у відносинах із органами влади виступає не як пасивний «підлеглий», а як активний споживач (замовник) адміністративних послуг, який має законне право вимагати від держави якісного, прозорого та оперативного виконання її функцій [18, с. 112].

Центральною категорією цього нового типу відносин є адміністративна послуга. Згідно з науковим та законодавчим визначенням, адміністративна послуга – це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання послуг, що базується на заяві фізичної або юридичної особи і спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та законних обов'язків такої особи [4, с. 12].

Ключові ознаки адміністративної послуги як інструменту реалізації статусу громадянина:

Ініціативність (заявний характер). На відміну від контролюючих функцій (наприклад, перевірки пожежної безпеки), адміністративна послуга завжди ініціюється самим громадянином. Це прояв його адміністративної дієздатності та волевиявлення [5, с. 115].

Владний характер суб'єкта надання. Послугу надає не приватна фірма, а орган виконавчої влади, місцевого самоврядування або інший уповноважений суб'єкт, який володіє монопольним правом на здійснення певних юридично значущих дій (видача паспорта, реєстрація майна, надання ліцензії) [12, с. 240].

Правова результативність. Результатом надання послуги завжди є конкретний адміністративний акт (рішення), який створює нову правову реальність для громадянина: він стає власником авто, отримує право на соціальну допомогу або підтверджує свій статус суб'єкта підприємництва.

Трансформація в сервісну державу передбачає впровадження принципів адміністративної процедури, де головною цінністю є комфорт особи. Це реалізується через:

Дебюрократизацію: скасування зайвих довідок та перехід до принципу «єдиного вікна» у Центрах надання адміністративних послуг (ЦНАП) [4, с. 25].

Цифровізацію (E-government): надання послуг в один «клік» через платформу «Дія», що мінімізує суб'єктивний вплив чиновника та корупційні ризики. Громадянин отримує право на безконтактну взаємодію з державою, що є найвищим проявом сервісного підходу [20].

Прозорість та передбачуваність: громадянин має право заздалегідь знати вичерпний перелік документів, строк надання послуги та точну вартість адміністративного збору [11].

Основними правами громадянина у цій сфері, згідно із Законом України «Про адміністративні послуги», є:

Право на безоплатність або чітко визначену вартість. Громадянин має знати, які послуги є безкоштовними, а які потребують сплати адмінзбору, розмір якого встановлюється виключно законом [11].

Право на оперативність. Законодавство чітко обмежує строки надання послуг (за загальним правилом – до 30 календарних днів), що запобігає зловживанням з боку чиновників [4, с. 25].

Право на «єдине вікно». Створення Центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП) дозволило громадянам отримувати послуги в одному місці, мінімізуючи контакт із безпосередніми виконавцями рішень, що знижує корупційні ризики [18, с. 112].

Окрему увагу слід приділити цифровізації послуг через систему «Дія». Громадяни отримали право на отримання послуг в електронній формі, що значно спрощує реалізацію їхнього статусу, особливо в умовах воєнного стану [20]. Проте цифровізація не має обмежувати права тих категорій громадян, які не мають доступу до технологій, що вимагає збереження традиційних офлайн-каналів взаємодії [16, с. 72].

Отже, розгляд адміністративної послуги через призму прав людини дозволяє стверджувати, що держава стає дедалі більш відкритою та підзвітною. Громадянин у цій системі отримує не просто папірець із печаткою, а реалізацію свого конституційного права на гідне ставлення та ефективне врядування [16, с. 72; 19, с. 145]. Такий підхід зміцнює довіру до державних інститутів та є необхідною умовою європейської інтеграції України.

2.2. Право на звернення як інструмент захисту інтересів особи

Право на звернення є фундаментальною конституційною гарантією, закріпленою у ст. 40 Конституції України, і водночас виступає одним із найважливіших суб'єктивних адміністративних прав особи. У системі адміністративних правовідносин це право виконує подвійну функцію: з одного боку, воно дозволяє громадянину активно впливати на діяльність державного апарату, виконуючи функцію «зворотного зв'язку», а з іншого – є первинним інструментом захисту законних інтересів без звернення до суду на ранніх етапах виникнення конфлікту [6].

Відповідно до базового Закону України «Про звернення громадян», особи, які не є суб'єктами владних повноважень, мають право подавати такі види звернень, що розрізняються за своєю правовою метою:

Зауваження (пропозиції) – це звернення, у яких громадяни висловлюють поради, рекомендації щодо вдосконалення діяльності органів державної влади чи місцевого самоврядування, покращення правової бази або соціально-культурної сфери. Це найбільш виражена форма участі громадян в управлінні державними справами, що дозволяє виявляти системні недоліки в роботі чиновників [2, с. 15].

Заяви (клопотання) – звернення, що містять прохання про сприяння у реалізації законних прав та інтересів, які вже закріплені нормами права, але потребують активних дій з боку держави для їх фактичного набуття. Прикладами є заяви на отримання земельної ділянки, призначення субсидій, реєстрацію місця проживання або надання матеріальної допомоги.

Скарги – найбільш гостра форма звернення, що містить вимогу про поновлення прав і захист законних інтересів, які, на думку громадянина, були порушені протиправними діями, рішеннями чи бездіяльністю державних органів, установ або посадових осіб. Скарга є досудовим способом врегулювання спору, що дозволяє вищому за ієрархією органу виправити помилку підлеглого [10, с. 145].

Процедурні аспекти та гарантії об'єктивності розгляду:

Ефективність права на звернення напряму залежить від суворого дотримання процедури його розгляду. Адміністративне законодавство встановлює низку гарантій, що захищають громадянина від формалізму та упередженості влади:

Право на особисту участь: особа має право бути присутньою при розгляді заяви чи скарги, надавати усні та письмові пояснення, а також ознайомлюватися з матеріалами перевірки [9, с. 180].

Право на правову допомогу: громадянин може залучати адвоката або представника трудового колективу для захисту своїх інтересів під час комунікації з органом влади.

Заборона «реверсивного» розгляду: ключовою антикорупційною та правовою гарантією є заборона направляти скаргу для розгляду тому органу або посадовій особі, дії яких оскаржуються. Це забезпечує незалежність та об'єктивність адміністративного перегляду справи [12, с. 118].

Строки розгляду: Закон встановлює жорсткі часові рамки – звернення мають бути розглянуті не пізніше одного місяця від дня їх надходження, а ті, що не потребують додаткового вивчення, – невідкладно (до 15 днів).

Відповідальність та сучасні виклики:

Порушення встановленого порядку або термінів розгляду звернення, а також немотивована відмова у його прийнятті тягнуть за собою дисциплінарну або адміністративну відповідальність посадових осіб (зокрема, ст. 212-3 КУпАП). Це виступає додатковим запобіжником, що стимулює державний апарат до оперативності [3, с. 210].

У сучасних реаліях право на звернення трансформується у цифрову площину: запровадження електронних петицій та звернень через онлайн-портали значно розширило можливості громадян. Це дозволяє не лише індивідуально захищати свої права, а й формувати колективний запит на зміни, що є ознакою зрілого громадянського суспільства в межах європейського правового простору [16, с. 110; 19, с. 145]. Таким чином, право на звернення є живим інструментом, що забезпечує людиноцентристський характер адміністративного права.

2.3. Участь громадян в управлінні державними справами та громадський контроль

Участь громадян у державному управлінні є ознакою демократичного суспільства. В адміністративно-правовому аспекті це право реалізується через декілька механізмів.

Громадські ради та експертні групи. Громадяни мають право входити до складу дорадчих органів при міністерствах, місцевих адміністраціях, де вони можуть проводити громадську експертизу законопроектів та нормативних актів [18, с. 140].

Доступ до публічної інформації. Це право є передумовою громадського контролю. Кожен громадянин може подати запит на отримання інформації про використання бюджетних коштів, управління комунальною власністю або результати перевірок [11].

Громадський контроль за діяльністю поліції та інших правоохоронних органів. Громадяни можуть брати участь у діяльності дисциплінарних комісій, атестаційних центрів, що забезпечує прозорість роботи силового блоку держави [17, с. 105].

У системі адміністративно-правового статусу громадянина особливе місце займають права, що дозволяють здійснювати безпосередній вплив на владні структури через колективне волевиявлення. Право на мирні зібрання, мітинги, походи та демонстрації є не лише конституційною нормою (ст. 39 Конституції України), а й найпотужнішим інструментом адміністративно-правового тиску громадянина на суб'єктів владних повноважень. Це право дозволяє виносити суспільно значущі проблеми у публічну площину, вимагаючи від органів виконавчої влади прийняття конкретних управлінських рішень або, навпаки, скасування тих актів, що порушують інтереси громади [6; 18, с. 140].

Хоча в умовах воєнного стану це право може бути суттєво обмежене з міркувань національної безпеки, територіальної цілісності та захисту життя людей (відповідно до Указу Президента № 64/2022), його правова природа залишається незмінною [20]. Адміністративна процедура реалізації цього права в мирний час базується на принципі сповіщення: громадяни мають лише завчасно повідомити органи влади про проведення заходу, а не просити на нього дозвіл. Це підкреслює суб'єктність громадянина, який самостійно визначає форми своєї політичної та соціальної активності.

Зв'язок громадянина з державою через контроль за діяльністю посадових осіб є втіленням європейського принципу відповідальності держави перед людиною.

Участь у консультативно-дорадчих органах. Громадські ради при міністерствах та місцевих адміністраціях дозволяють громадянам брати участь у розробці проєктів нормативно-правових актів ще до їхнього офіційного прийняття. Це превентивний контроль, що запобігає появі незаконних адміністративних рішень [1, с. 145].

Електронні петиції. Сучасна форма колективного звернення, яка зобов'язує орган влади (від Президента до місцевої ради) розглянути питання, що набрало певну кількість голосів. Це прямий шлях формування порядку денного публічної політики безпосередньо «знизу» [11].

Доступ до результатів діяльності. Громадяни мають право вимагати звітності від чиновників, проводити антикорупційну експертизу та оскаржувати в судовому порядку будь-яку бездіяльність суб'єктів владних повноважень [13, с. 45].

Така активна позиція перетворює громадянина з пасивного об'єкта управління, який лише підпорядковується наказам, на активного суб'єкта, який самостійно формує вектори розвитку держави. Це змінює саму філософію адміністративного права: державний апарат починає сприйматися не як сакральна сила, а як найнятий менеджмент, підзвітний кожному громадянину [16, с. 120].

Реалізація цих прав забезпечує прозорість публічного врядування та створює умови для реального втілення демократичних стандартів. Коли громадянин має реальну можливість контролювати витрати бюджету або якість надання послуг, він стає повноправним партнером держави у розбудові правового порядку. Таким чином, громадський контроль виступає не лише засобом захисту приватного інтересу, а й гарантом стабільності та законності всього державного механізму в контексті євроінтеграційних прагнень України [19, с. 145; 16, с. 212].

РОЗДІЛ 3.

ГАРАНТІЇ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ГРОМАДЯН В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ

3.1. Юридичні гарантії реалізації адміністративно-правового статусу

Гарантії адміністративно-правового статусу громадян України – це не просто декларативні положення, а складна, багаторівнева система спеціальних юридичних засобів, методів та інституційних механізмів, за допомогою яких держава забезпечує реальну, а не формальну можливість користування правами та належного виконання обов’язків. У теорії адміністративного права панує аксіома: сама лише наявність прав у нормативно-правових актах не робить їх дієвими, якщо відсутній ефективний механізм їх реалізації та оперативного захисту від можливих порушень з боку суб’єктів владних повноважень [7, с. 210].

Юридичні гарантії в адміністративному праві прийнято класифікувати на декілька взаємопов’язаних видів, кожен з яких виконує свою специфічну роль у забезпеченні правопорядку:

1. Нормативно-правові гарантії. Це фундамент системи, який полягає у чіткому та однозначному закріпленні у законах процедур реалізації прав особи. Важливим кроком у цьому напрямі стало прийняття Закону «Про адміністративну процедуру», який запровадив європейські стандарти взаємодії влади та людини. Ключовою гарантією тут є право бути почутим: обов’язок органу влади вислухати особу та врахувати її аргументи перед прийняттям будь-якого несприятливого адміністративного акта (наприклад, відмови у наданні субсидії чи анулювання ліцензії). Це право є фундаментальним запобіжником проти адміністративного свавілля та суб’єктивізму чиновників [11].

2. Процесуальні (процедурні) гарантії. Вони визначають порядок, у якому права мають реалізовуватися «на практиці». Сюди відносяться:

Право на правову допомогу: можливість залучення адвоката або фахівця у галузі права на будь-якому етапі адміністративного провадження.

Право на перекладача для осіб, які не володіють державною мовою, що забезпечує рівність доступу до правосуддя та управління.

Чітко встановлені законом терміни розгляду справ, що запобігають бюрократичній тяганині.

Принцип «мовчазної згоди»: якщо орган влади у встановлений строк не надав відповіді на запит про отримання дозволу чи ліцензії, право вважається набутих автоматично. Це дієвий механізм захисту інтересів громадянина від бездіяльності влади [9, с. 156].

3. Інституційні (організаційні) гарантії. Це діяльність спеціалізованих державних та громадських інститутів, що здійснюють нагляд за дотриманням законності.

Омбудсмен (Уповноважений ВРУ з прав людини): посідає ключове місце у цій системі. Громадянин має право звернутися до нього, якщо вичерпані всі інші способи адміністративного захисту. Омбудсмен має право здійснювати моніторинг, витребувати документи та вносити подання про усунення порушень прав особи [1, с. 215].

Органи прокуратури та внутрішнього контролю: здійснюють нагляд за дотриманням процедур усередині самих виконавчих структур [10, с. 188].

4. Судовий захист як вища форма гарантій.

Окремим, найбільш незалежним та ефективним видом гарантій є судовий контроль, що реалізується через систему адміністративних судів. Відповідно до Кодексу адміністративного судочинства України, будь-яке рішення, дія чи навіть мовчазна бездіяльність суб'єкта владних повноважень можуть бути предметом судового розгляду.

Визначальною особливістю адміністративного судочинства є принцип «презумпції винуватості» державного органу. У спорі з громадянином саме чиновник (орган влади) зобов'язаний довести в суді законність та обґрунтованість своїх дій. Громадянину достатньо лише вказати на факт порушення свого права. Такий розподіл тягаря доказування значно вирівнює шанси сторін, оскільки держава володіє незрівнянно більшими ресурсами та інформацією, ніж окрема фізична особа [13, с. 45; 15, с. 210].

Отже, система гарантій адміністративно-правового статусу громадян постійно вдосконалюється, зміщуючи акцент із суто формального контролю на реальне забезпечення прав людини. Це перетворює адміністративне право з інструменту управління на інструмент захисту гідності та свободи особи у її відносинах із владою [16, с. 110; 19, с. 202].

3.2. Адміністративна відповідальність громадян як суб'єктів правовідносин

Адміністративна відповідальність є невід'ємним зворотним боком правового статусу громадянина, виступаючи специфічним видом юридичної відповідальності, що настає за вчинення адміністративного правопорушення (проступку).

Під останнім розуміється протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, а також на встановлений порядок управління [3, с. 88].

У системі адміністративного права громадяни як суб'єкти відповідальності класифікуються на декілька груп, що має ключове значення для кваліфікації діяння:

Загальні суб'єкти це фізичні особи, які досягли 16-річного віку та є осудними.

Спеціальні суб'єкти це особи, які мають особливі ознаки, що впливають на характер відповідальності або саму можливість її настання (посадові особи, водії транспортних засобів, військовослужбовці, іноземці).

Особливі суб'єкти наприклад, батьки або особи, що їх замінюють, які несуть відповідальність за невиконання обов'язків щодо виховання дітей [5, с. 320].

За загальним правилом, адміністративна відповідальність в Україні настає з 16 років. Проте законодавець виявляє гуманність до осіб віком від 16 до 18 років. Відповідно до ст. 24-1 КУпАП, до таких осіб зазвичай застосовуються заходи виховного характеру (зауваження, догана, передача під нагляд батькам). Винятком є вчинення грубих правопорушень, таких як керування транспортними засобами у стані сп'яніння або дрібне хуліганство, за які підлітки відповідають на загальних підставах [3, с. 142; 14, с. 98].

Жоден громадянин не може бути підданий адміністративному стягненню, якщо не буде встановлено його персональну вину. Вина може виражатися у формі умислу (особа усвідомлювала наслідки і бажала їх) або необережності (особа мала передбачити наслідки, але легковажно розраховувала на їх відвернення). Презумпція невинуватості, яка є конституційною нормою, повною мірою поширюється на адміністративні проступки: обов'язок доведення вини громадянина покладається на державу в особі уповноважених органів (поліції, інспекцій тощо) [12, с. 165].

Стягнення є мірою відповідальності, що застосовується з метою виховання особи та запобігання новим правопорушенням.

Заходи морального та матеріального впливу із них найпоширенішими є попередження (офіційне застереження у письмовій формі) та штраф (грошове стягнення).

Заходи обмежувального характеру це оплатне вилучення або конфіскація предмета, що став знаряддям вчинення проступку; позбавлення спеціального права (наприклад, права керування авто на певний строк) [17, с. 112].

Заходи виняткового впливу це громадські роботи (безоплатна праця у вільний час), виправні роботи (з відрахуванням частини заробітку) та адміністративний арешт. Важливо підкреслити, що арешт є найбільш суворим заходом, який обмежує свободу особи і може призначатися виключно судом у випадках, коли інші заходи будуть недостатніми.

В умовах адаптації українського законодавства до стандартів ЄС, адміністративна відповідальність поступово позбувається суто репресивного забарвлення. Розвиток технологій, зокрема впровадження системи автоматичної фіксації порушень правил дорожнього руху, ставить нові виклики перед правовим статусом громадянина. Виникає необхідність у створенні досконалих та швидких механізмів оскарження постанов, оскільки автоматизація часто призводить до помилок (наприклад, реєстрація порушення на колишнього власника авто) [20].

Відповідно до європейських принципів, заходи відповідальності мають бути пропорційними (співмірними). Це означає, що тяжкість стягнення не повинна перевищувати суспільну небезпеку самого діяння. Будь-яке втручання у права громадянина через притягнення до відповідальності має бути обґрунтованим, законним та необхідним у демократичному суспільстві [16, с. 95]. Гуманізація відповідальності та посилення процесуальних гарантій особи під час розгляду справ є пріоритетним напрямом розвитку адміністративно-правового статусу громадян в Україні [19, с. 240].

3.3. Шляхи вдосконалення правового регулювання статусу громадян в умовах євроінтеграції

Перспективи та стратегічні напрями вдосконалення адміністративно-правового статусу громадян в умовах євроінтеграції

Процес інтеграції України до правового простору Європейського Союзу вимагає не просто механічного копіювання норм, а повної гармонізації

вітчизняного адміністративного законодавства з європейськими стандартами «доброго врядування» (Good Administration). Це концепт, який вимагає радикальних змін у парадигмі відносин «громадянин – держава», де пріоритетом стає не державний інтерес як абстрактна величина, а конкретні права та законні інтереси особи [19, с. 110].

На основі аналізу сучасних тенденцій та вимог міжнародних інституцій, можна виокремити такі ключові напрямки вдосконалення адміністративно-правового статусу громадян:

1. Комплексна кодифікація та впровадження процедурного законодавства. Введення в дію довгоочікуваного Закону «Про адміністративну процедуру» є лише початковим етапом великої реформи. Для того, щоб цей акт став дієвим інструментом, необхідно забезпечити ревізію тисяч підзаконних актів та внутрішніх регламентів державних органів. Метою є створення середовища, де кожен державний службовець керується принципом сервісної орієнтованості, а не бюрократичного контролю. Адміністративна процедура має стати зрозумілим алгоритмом, який виключає можливість свавільного трактування норм чиновником [11; 16, с. 120].

2. Реформа законодавства про адміністративну відповідальність (Реформа КУпАП). Чинний Кодекс України про адміністративні правопорушення значною мірою залишається продуктом радянської правової школи, де акцент зміщений на репресивну функцію. Сучасна реформа має базуватися на чіткому розмежуванні:

Адміністративних проступків, які за своєю природою наближені до кримінальних (наприклад, водіння у нетверезому стані), де мають діяти посилені процесуальні гарантії захисту особи.

Адміністративних деліктів (дисциплінарних проступків), які стосуються лише внутрішнього порядку управління. Це дозволить забезпечити громадянам реальне право на захист, право на оскарження та дотримання принципу презумпції невинуватості під час розгляду справ поліцією чи іншими контрольними органами [3, с. 15; 18, с. 204].

3. Подальша цифровізація статусу та захист персональних даних. Цифрова трансформація через систему «Дія» вже стала візитівкою України, проте розширення переліку електронних послуг має супроводжуватися адекватним рівнем кібербезпеки. Вдосконалення статусу громадянина в цифрову епоху передбачає закріплення права на «цифрову конфіденційність» та права «бути забутим» у державних реєстрах. Громадянин повинен мати повний контроль над тим, які дані про нього збирає держава і як вони використовуються, що є невід'ємною частиною сучасного адміністративного статусу [1, с. 340].

4. Посилення інституту адміністративної юстиції та доступності судів. Для того, щоб захист статусу громадянина не був формальним, необхідно спростити фізичний та економічний доступ до адміністративних судів. Це передбачає подальший розвиток системи «Електронний суд», що дозволяє подавати позови дистанційно, а також перегляд ставок судового збору для соціально незахищених категорій населення. Лише коли кожен громадянин відчуватиме, що він може швидко та недорого оскаржити рішення чиновника, адміністративно-правовий статус стане реальною силою, а не декларацією на папері [13, с. 250; 15, с. 301].

Вдосконалення статусу громадян України, особливо в умовах викликів воєнного стану та майбутнього періоду відновлення, має непохитно базуватися на принципі верховенства права. Держава повинна еволюціонувати від ролі «наглядача» до ролі «партнера», створюючи умови, за яких виконання обов'язків громадянином є свідомим актом відповідальності перед суспільством, а реалізація його прав – простою, автоматизованою та гарантованою процедурою [16, с. 212; 19, с. 240]. Тільки через таку гуманізацію адміністративного права можлива побудова сучасної європейської держави.

ВИСНОВКИ

У ході написання курсової роботи було проведено комплексне дослідження адміністративно-правового статусу громадян України як фундаментальних суб'єктів сучасних правовідносин. Результати дослідження дозволяють сформулювати наступні теоретичні та практичні висновки:

1. Теоретичне переосмислення статусу громадянина. Адміністративно-правовий статус громадянина України визначено як динамічну систему прав, свобод та обов'язків, що реалізуються у сфері публічного управління. Встановлено, що сучасна доктрина адміністративного права остаточно відійшла від етатистського підходу, де громадянин розглядався лише як об'єкт владного впливу. Сьогодні статус базується на антропоцентричній моделі, де держава через свої органи зобов'язана забезпечувати умови для реалізації прав особи. Ключовими елементами статусу, окрім прав та обов'язків, визначено громадянство (як первинну умову), адміністративну правосуб'єктність та систему юридичних гарантій [1, с. 88; 7, с. 142].

2. Еволюція адміністративної правосуб'єктності. Аналіз категорій правоздатності та дієздатності засвідчив їх особливу природу в адміністративному праві. На відміну від цивільного права, де дієздатність чітко прив'язана до віку 14, 16 та 18 років, адміністративна дієздатність є більш розгалуженою. Доведено, що в умовах цифровізації («Дія», електронні реєстри) фактична дієздатність особи розширюється, оскільки технічні засоби дозволяють реалізувати права швидше та з меншим бюрократичним навантаженням. Проте виявлено колізії у законодавстві щодо віку притягнення до відповідальності та віку набуття певних адміністративних прав, що потребує уніфікації [5, с. 112; 8, с. 201].

3. Нова роль громадянина як суб'єкта адміністративних послуг. Дослідження другого розділу підтвердило, що право на отримання адміністративних послуг стало центральним елементом статусу. Громадянин сьогодні виступає у ролі «клієнта» або «замовника» публічного сервісу.

Запровадження принципу «єдиного вікна» та мережі ЦНАПів суттєво підвищило рівень захищеності особи. Однак залишається проблема надмірної дискреції чиновників при прийнятті рішень про відмову у наданні послуг. Запропоновано посилити персональну відповідальність посадових осіб за порушення стандартів надання послуг, закріплених у профільному законі [4, с. 12; 19, с. 145].

4. Право на звернення як універсальний механізм. Визначено, що право на звернення залишається найдоступнішим засобом захисту прав громадян. Проаналізовано процедурні аспекти подання скарг та заяв. Встановлено, що ефективність цього інструменту безпосередньо залежить від прозорості адміністративних процедур. Введення в дію Закону «Про адміністративну процедуру» створює нову якість захисту: тепер громадянин має право на участь у розгляді своєї справи ще до моменту прийняття остаточного рішення, що мінімізує потребу у подальшому судовому оскарженні [2, с. 34; 11].

5. Система гарантій та судовий контроль. Доведено, що найбільш дієвою гарантією статусу громадянина є адміністративна юстиція. Принцип презумпції винуватості суб'єкта владних повноважень у КАС України є ключовим запобіжником проти свавілля влади. Разом з тим, виявлено проблеми із виконанням судових рішень, винесених на користь громадян проти державних органів. Це нівелює зміст права на судовий захист і потребує посилення виконавчих механізмів та фінансової дисципліни державних установ [13, с. 110; 15, с. 210].

6. Проблеми адміністративної відповідальності. Адміністративна відповідальність громадян має не лише каральну, а й превентивну мету. Проте чинний КУпАП потребує негайного оновлення, оскільки багато його норм не відповідають принципу правової визначеності та вимогам Європейського суду з прав людини. Необхідно чітко розмежувати дрібні порушення правил (делікти) та серйозні проступки, забезпечивши громадянам повний спектр процесуальних прав під час складання протоколів та розгляду справ [3, с. 156; 17, с. 92].

7. Вплив євроінтеграції та воєнного стану. Євроінтеграційні процеси вимагають від України імплементації принципів «доброго врядування». Це означає, що будь-яке обмеження прав громадян органами влади (особливо в умовах воєнного стану) має бути пропорційним, обґрунтованим та законним. Досліджено, що в умовах війни адміністративно-правовий статус зазнає тимчасових обмежень, проте базові права на життя, гідність та правовий захист залишаються непорушними. Держава має забезпечити механізм компенсації або відновлення обмежених прав після припинення особливих правових режимів [16, с. 44; 20].

Рекомендації щодо вдосконалення:

Прискорити розробку та прийняття нового Кодексу України про адміністративні проступки.

Уніфікувати процедури надання електронних послуг, забезпечивши правову рівність між цифровими та паперовими формами взаємодії.

Розширити компетенцію ЦНАПів щодо надання консультативної допомоги громадянам у сфері захисту їхніх прав.

Впровадити обов'язкове навчання державних службовців нормам Закону «Про адміністративну процедуру» для зміни культури спілкування з громадянами.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що адміністративно-правовий статус громадянина України перебуває у стані активного реформування. Від успішності цих реформ залежить не лише ефективність державного управління, а й рівень довіри суспільства до інститутів влади, що є критично важливим для розбудови правової держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галунька, П. Діхтієвського. Видання третє. Київ: Академія фінансового управління, 2020. 466 с.
2. Закон України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 № 393/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Науково-практичний коментар / за ред. Н. В. Хорошак. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 648 с.
4. Закон України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 № 5203-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 32. Ст. 409.
5. Битяк Ю. П., Богуцький В. В., Гаращук В. М. Адміністративне право України: підручник. Харків: Право, 2011. 624 с.
6. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
7. Авер'янов В. Б. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. Т. 1. Київ: Юридична думка, 2021. 584 с.
8. Мельник Р. С., Бехруз Х. П. Загальне адміністративне право: підручник. Одеса: Фенікс, 2022. 408 с.
9. Кузьменко О. В. Адміністративно-процесуальне право України: підручник. Київ: Атіка, 2019. 416 с.
10. Колпаков В. К. Адміністративне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 544 с.
11. Закон України «Про адміністративну процедуру» від 17.02.2022 № 2073-IX. *Голос України*. 2022. № 11.
12. Гончарук С. Т. Адміністративне право України (загальна частина): навч. посіб. Київ: НАУ, 2022. 240 с.
13. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-37. Ст. 446.

14. Стеценко С. Г. Адміністративне право України: навч. посіб. Київ: Атіка, 2020. 640 с.
15. Остапенко О. І. Адміністративне право України (Загальна частина). Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 540 с.
16. Пухтецька А. А. Європейські принципи адміністративного права. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 288 с.
17. Бандурка О. М. Адміністративний процес: підручник. Харків: Еспада, 2021. 352 с.
18. Коліушко І. Б. Виконавча влада та проблеми адміністративної реформи в Україні. Київ: Факт, 2022. 260 с.
19. Школик А. М. Порівняльне адміністративне право: навч. посіб. Львів: ЗУЦ, 2019. 304 с.
20. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про заходи щодо посилення державного контролю»: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.